

GERŐ ERNŐ

A szocialista iparosítás útján

In: Gerő Ernő: A vas, az acél, a gépek országáért. Budapest, 1952, Szikra. 245–254.

Gerő Ernő (Terbegec, 1898. július 8. – Budapest, 1980. március 12.), eredetileg Singer Ernő, politikus. 1916 és 1918 között Budapesten orvostanhallgató. Tanulmányait abba hagyva 1918 őszén bekapcsolódott a politikába, belépett a kommunista pártba. 1919-ben a Kommunisták Magyarországi Szövetségének aktivistája. 1920-ban az üldözés elől Bécsbe menekült. 1922-ben visszatért Magyarországra, de 1923-ban kommunista szervezkedésért letartóztatták és 15-re ítélték. 1924-ben fogolycsere egyezmény keretében a Szovjetunióba távozhatott. 1925–1928-ban a franciaországi magyar kommunista emigráció szervezője volt, 1928-tól a Moszkvai Lenin Politikai Iskola hallgatója lett. 1931-től a Komintern VB instruktora Franciaországban, Dániában, Svédországban, 1932-től a Komintern újlatin (román, francia stb.) osztályának helyettes vezetője volt. 1933-tól Spanyolországban működött, mint a Komintern képviselője, 1935-től a Komintern egyik vezetőjének, Manuilskijnek a referense, 1937-től Spanyolországban nemzetközi brigád parancsnok, illetve a Katalóniában működő szovjet belügyi szervek vezetője, aki véres leszámolásokat folytatott a trockisták és más politikai nézetű köztársaságiak ellen. 1938-ban Manuilskij titkárságának vezetője. A világháború alatt a magyar moszkvai emigráció második embere, Rákosi mögött. 1945 és 1949 között a kommunista párt állampolitikai osztályának vezetője volt, 1948 és 1952 között a párt főtitkár-helyetteseként, 1950-től a Honvédelmi Bizottság tagjaként működött. 1947 és 1957 között országgyűlési képviselővé választották. Különböző miniszteri posztokat töltött be, 1945-től kereskedelmi és közlekedésügyi, 1948 decemberétől pénzügyminiszter, 1949-től államminiszteri rangban a Népgazdasági Tanács elnöke, 1950-től külkereskedelmi miniszter; 1952–1953-ban a Minisztertanács gazdasági ügyekért felelős elnökhelyettese volt. 1953 és 1956 között a gazdasági tárcákat felügyelő elnökhelyettesként dolgozott a Minisztertanácsban, közben 1953–1954-ben a belügyminiszteri posztot is betöltötte. 1956 júliusában, Rákosi leváltása után az MDP első titkára lett. 1956 októberében, a forradalom napjaiban a Szovjetunióba menekült. 1957-ben minden korábbi tisztségétől megfosztották. 1960-ban térhetet vissza Magyarországra. 1962-ben Rákosival együtt kizárták a pártból. Visszavonultan élt, fordítói tevékenységet folytatott.

A szocialista iparosítás útján című írása elsősorban a nagyarányú iparosítás szükségességének és sikereinek bemutatásáról szól. Gerő két szempontból is fontosnak tekinti ezt, részben, mert az ipar döntő része szocialista tulajdonban működött, részben, mert ez társadalmilag is a nagyipari munkásság vezető szerepét bizonyította. A könyv az első 5 éves terv 1951-ben történt irracionális felemelésének próbál indoklást adni.

Magyarország néhány évvel ezelőtt még túlnyomóan mezőgazdasági ország volt. Ez mindenekelőtt abban jutott kifejezésre, hogy a nemzeti jövedelemben az ipar részesedése kisebb volt, mint a mezőgazdaságé. Ugyanakkor maga a mezőgazdaság is elmaradott volt. Az első és második világháború közötti időben a mezőgazdaság a hanyatlás kétségtelen jeleit mutatta és az ország szinte állandóan agrárválságot élt át. Magyarország elsősorban nyersanyagot és mezőgazdasági termékeket exportáló, iparcikkeket és félkész termékeket importáló ország volt.

Magyarország múltbeli ipari elmaradottsága számos okkal magyarázható. Magyarország az 1914–1918. évi imperialista világháború befejeztéig a Habsburg-monarchia része volt, teljes mértékben függött Ausztriától, s Ausztria nyersanyag szállítójának és kész iparcikkeket felvevő piacának szerepét töltötte be, ugyanakkor, amikor maga a nemzetiségek egész sorát tartotta félgymati állapotban. Mindezek következtében Magyarország a gazdasági fejlődésben, már akkor, mintegy egy évszázaddal elmaradt sok tőkés ország mögött. Az első imperialista világháború után, a Habsburg-monarchia széthullásával, Magyarország helyzete megváltozott. A Nagy Októberi Szocialista Forradalom hatása alatt a magyar dolgozók, élükön a munkásosztállyal, 1919-ben kezükbe vették a hatalmat. De a magyar burzsoáziának s a nagybirtokos osztálynak, szociáldemokrata lakáik támogatásával sikerült a hatalmat ismét kezükbe kaparintani s leigázni a dolgozó népet. Az ellenforradalom győzeleme következtében a formailag független Magyarország a nagy imperialista hatalmak függvénye, játékszere lett. Magyarországon a két világháború közötti negyed század alatt főként a textilipar és a könnyűipar néhány más ága fejlődött, de a nehézipar – az ország gazdasági függetlenségének alapja – ekkor sem fejlődött ki. [...]

A magyar munkásosztály az államhatalom birtokában rövid idő alatt véghez tudta vinni az ország gazdasági fejlesztése és iparosítása terén azt, amire a magyar burzsoázia évtizedeken keresztül nem volt képes. Ezt a feladatot nem volt könnyű végrehajtani. [...]

Az 1947–1949. évi hároméves népgazdasági terv sikeres teljesítésével megoldást nyertek a gazdaság helyreállításának feladatai. Az 1950–1954. évi öt éves népgazdasági tervvégrehajtása során a terv kezdeményezője és lelkesítője a Magyar Dolgozók Pártja, sikeresen oldja meg a szocializmus alapjai lerakásának feladatait és, Magyarországot fejlett mezőgazdasággal rendelkező ipari állammá változtatja.

Bizonyítja ezt mindenekelőtt a nemzeti jövedelem szerkezetében beállott változás, 1938-ban a mezőgazdaság részesedése a nemzeti jövedelemben felülmúlta az ipar részesedését. Ma az ipar részesedése mintegy 10 százalékkal meghaladja a mezőgazdaság részesedését, és részesedése tovább fog növekedni.

Ugyanezt bizonyítja a gyáripar, s ezen belül a termelési eszközöket gyártó nehézipar fejlődése. 1951-ben a felemelt termelési tervet egészében 103,4 százalékra teljesítettük. Ez azt jelenti, hogy az előző évhez képest az ipar termelése 30,1 százalékkal, a nehézipar termelése pedig 37,7 százalékkal emelkedett. A múlt év végén a nehézipar termelésének értéke 311, a gépipar termelésének értéke pedig 416 százalékra emelkedett a háború előtti legmagasabb színvonalhoz képest, ami azt jelenti, hogy 1951-ben Magyarországon négyszer annyi gépet gyártottak, mint 1938-ban. A gépgyártáson

belül pedig külön, önálló ágazattá fejlődött a szerszámgép-gyártás. Az említett idő alatt a villamosenergia termelése háromszorosára emelkedett. 1951-ben az egész ipari termelésben a termelési eszközök termelése elérte a 61,6 százalékot. A gyáripar termelésén belül a gépgyártás termelési értéke megközelíti a 23 százalékot. [...]

Magyarország gyáriparában a munka termelékenysége 1951-ben több mint másfélszerese volt az 1938. évinek, a gépiparban pedig 75 százalékkal meghaladta az 1938. évi színvonalat.

Az ország és gazdaságának forradalmi átalakulását jellemzi a munkabérből élők számának alakulása is. Magyarországon 1951-ben (mezőgazdasági munkások és alkalmazottak nélkül) 1 850 000 ember élt munkabérből, ami 76 százalékos emelkedést jelent a háború előtti időkhöz képest, pedig jelenleg a magyar mezőgazdaság sem az már, ami volt a felszabadulás előtt. 1951-ben a magyar földeken már 12 000 traktor dolgozott, s egyedül a gépállomások dolgozóinak száma 50 000 főre rúgott. De talán a bérből élők számának növekedésénél is jellemzőbb a dolgozók megoszlása a nehézipar és a könnyűipar között. 1951-ben a gyáriparban foglalkoztatottnak mintegy 66 százaléka a termelési eszközöket termelő iparágakban dolgozott.

A döntő változást, amely a felszabadulás után az ország egész gazdaságában végbe ment, tükrözi a külkereskedelem szerkezetének gyökeres megváltozása is. Míg 1938-ban Magyarország kivitelének legnagyobb részét nyersanyag és mezőgazdasági termékek alkották, addig 1951-ben a nyersanyagkivitel az egész kivitelben már csupán 29 százalékkal szerepelt, az összes kivitelnek 71 százaléka pedig félkészgyártmány, illetve ipari készgyártmány volt. Az egész kivitelnek kereken kétharmadát termelési eszközök kivitele képezte.

Magyarország a szocialista iparosítás politikája következetes végrehajtásának eredményeként lett mezőgazdasági országból ipari országgá. A magyar népgazdaságban szilárdan uralkodó helyzetre tett szert a népgazdaság szocialista szektora, az ipar, döntő részben állami, szocialista nagyiparrá vált, s ugyanakkor a tőkés szektor egészen szűk területre zsugorodott össze. Visszaszorult a népgazdaságban a kisáru-termelő szektor is.

A szocialista szektor 1949-ben 52 százalékkal részesedett a nemzeti jövedelemben, 1951-ben pedig részesedése elérte 76,4 százalékot. A tőkés szektor részesedése ez idő alatt 22,3 százalékról 4,6 százalékra csökkent. A kisáru-termelő szektor (az egyénileg gazdálkodó parasztok és kisiparosok) részesedése az említett időszak alatt 25,7 százalékról 19 százalékra csökkent. A mezőgazdaságban növekszik a szocialista szektor. Az ország egész szántóterületének 25 százaléka 1951 végén a szocialista szektorhoz tartozott (állami gazdaságok és mezőgazdasági termelősövetkezetek együttevét).

Magyarország népgazdaságában még különböző gazdasági szektorok vannak. Az új társadalmi rend két különböző gazdasági talajon áll. Jelenleg, a mezőgazdaság kivételével, a népgazdaság valamennyi ágának alapja a társadalmi tulajdon. A mezőgazdaság azonban még komolyan elmaradt a hétmérföldes léptekkel haladó szocialista nagyipar mögött. A szocialista nagyipar sikeres előre haladása egyre szilárdabb bázissal szolgál a mezőgazdaság szocialista átalakításához és felvirágoztatásához. Az ország

iparosítása lehetővé teszi a mezőgazdaság gépesítését, műtrágyával való bőséges ellátását, elősegíti a már működő állami gazdaságok és mezőgazdasági termelőszövetkezetek gazdasági és szervezeti megszilárdítását, terméshozamuk, ártermelésük növelését. Mindez fokozza ezek vezető és szervező szerepét az egész mezőgazdaságban.

Azonban a magyar népgazdaságra az is jellemző, hogy a szén-, vas- és acél-, a villamosenergia- és nyersolajtermelés elmarad a gépipar fejlettségéhez és termelő képességéhez képest. Ezért az acél-, a szén-, a nyersolaj és az alumíniumtermelés fokozott ütemű fejlesztése, Magyarország további iparosításának folytatása – az ötéves terv teljesítésének, az ország további fejlődésének és megerősödésének létfontosságú kérdése. az 1952. év – az egész ötéves terv döntő évének – népgazdasági terve előírja, hogy az ipari termelést 1951-hez képest 25 százalékkal kell emelni.

Indokolás „az egyes ipari vállalatok állami tulajdonba vételéről” szóló törvényjavaslathoz (1948. április 26.)

Törvényjavaslat egyes ipari vállalatok állami tulajdonba vételéről.
Országgyűlési Irományok, 1947. II. köt. Budapest. 149–153.

Az 1945 utáni kommunista társadalompolitikai program megvalósítása, ahogy ők nevezték – az „uralkodó osztályok hatalmának megtörése” szoros összefüggésben állt a magántulajdon megszüntetésével. A kommunista társadalompolitikai céloktól függetlenül, más irányzatok körében is népszerű volt az állam által irányított gazdaság, valamint a vegyes tulajdonú gazdaság eszméje. Ilyen belátásokat szült az 1929–1933-as világgazdasági válságból való kiütkeresés, a második világháború hadigazdasága, valamint a háború utáni romokból való újjáépítés szükséglete is, ezért a folyamat első lépései nem ütköztek minden ellenzéki párt esetében ellenállásba. Az államosítási program 1946 elején a bányák és erőművek kisajátításával kezdődött és még ebben az évben sor került a négy legjelentősebb nehézipari vállalat állami tulajdonba vételére. Később, 1948-ig külön törvények rendelkeztek a villamos művek, távvezetékek, bankok, egyházi iskolák, bérházak, a száz munkásnál többet foglalkoztató ipari vállalatok államosításáról. Majd 1949-ben minden tíz dolgozónál többnek munkát adó cég és a külföldi tulajdonú vállalatok is állami tulajdonba kerültek, végül a mezőgazdaság kollektivizálása, majd 1952-ben a bérházak államosítása zárta a sort. A forrásunkban szereplő törvény a 100 főnél több dolgozót foglalkoztató gyárak államosításáról dönt. Ekkor 594 vállalatot vont irányítása alá az állam, ahol összesen 160 ezer munkás dolgozott.

A kormány 1948. március 25-én elhatározta, hogy a magyar nagyipar államosítása tárgyában törvényjavaslatot terjeszt az Országgyűlés elé. A vezető pénzügyesek államosításával és a földreform végrehajtásával döntően elhatároltuk a demokratikus Magyarország fejlődésének irányát, másfelől azonban a gazdasági élet jelentős része